

Česká spořitelna, a. s.

JOBČANSKÁ ZÁLOŽNA VE VRŠOVICÍCH/
Praha 10 – Vršovice

Vydala Galerie ČS v r. 2017
www.galerieceskesporitelny.cz
 Autorka textu: Mgr. Veronika Hulíková
 Redakce: PhDr. Duňa Panenková
 Fotografie: Věroslav Škrabánek
 Grafika: Nikola Kratky, Minneapolis, Minnesota, USA
 DTP zpracování: FPS Repro, s. r. o.

Antonín Štrunc, štuková výzdoba

Franta Úprka (1868–1929) se narodil v rodině hospodáře a lidového umělce v obci Kněždub na Moravském Slovácku. Ve 14 letech se rozhodl následovat staršího bratra Jožu, slavného malíře, a vydal se na dráhu umělce. Nejprve se vyučil řezbářem ve Valašském Meziříčí a v roce 1885 odešel do Prahy, kde pracoval v ateliéru sochařů Ant. Wagnera a B. Schnircha. Po absolvování vojenské služby v Kroměříži a studijní cesty po Čechách a Německu se v roce 1896 trvale usadil v Praze, přesněji řečeno na Královských Vinohradech. Jeho sochařské dílo však zůstalo pevně spojeno s rodným Slováckem a hlavním motivem jeho práce se stalo zobrazení lidových typů: rolníků, řemeslníků, vesnických dívek a žen při práci či modlitbě. **Socha Přadleny, alegorie Pracovitosti**, zaujímá v Úprkově díle výjimečné místo díky monumentálnímu rozměru i materiálu (bílý mramor z jihočtyrské vesnice Laas), ze kterého byla vytesána. V roce 1908 se Úprka přestěhoval do Vršovic a žil v domě č. p. 451 v nedaleké Ruské ulici.

Antonín Štrunc, štuková výzdoba

Antonín Štrunc (1871–1947) se narodil v Chrástu u Plzně a nejprve se vyučil uměleckým řezbářem, později studoval u J. V. Myslbeka na AVU. Od roku 1907 byl členem Společnosti sochařů, řezbářů a štukatérů v Praze. Několik let úzce spolupracoval se sochařským závodem Karla Nováka a podílel se na několika jeho významných realizacích: dekoraci prostor Nádraží Františka Josefa (dnešní Hlavní nádraží) či Smetanovy síně Obecního domu. V roce 1913 založil společně se sochařem Antonínem Márou sochařský, štukatérský a řezbářský umělecký závod se sídlem ve Veleslavínově ulici na Starém Městě.

Antonín Štrunc, štuková výzdoba

Výzdoba interiéru Občanské záložny je Štruncovou největší samostatnou realizací. Na vstupní stěnu vytvořil nadživotní postavy ženy a muže s lipovými ratoletmi, které představují Přičinlivost a Vyrvalost, a půvabný reliéf s trojicí dětských postav, které „sčítají“ výsledky jejich práce. Štrunc je také autorem dvojice putti s girlandami u schodiště vedoucího z vestibulu do kancelářů v 1. patře. Do cviklů mezi jednotlivými pilíři vkomponoval cyklus šestnácti medailonů s polopostavami žen obklopených rostlinnými motivy. Představují perzifikace přírodních jevů a ročních období a s nimi souvisejících zemědělských prací.

V průběhu celého 20. století si Vršovice podržely zvláštní kouzlo čtvrti, kde se prolínaly původní vesnické domky, secesní bytové domy, továrny, ohrady, vily, parky, a staly se tak oblíbeným místem pro procházky „kousek za městem“ i zdrojem inspirace pro umělce, kteří vyhledávali jejich pitoreskní zákoutí. Jedním z nich byl malíř Jaroslav Šimůnek (1872–1939), žák Antonína Slavíčka, který od roku 1911 bydlel ve Finské ulici 600/2. Občanská záložna zakoupila několik jeho děl s motivem Vršovic, která jsou dodnes součástí umělecké sbírky České spořitelny.

Jaroslav Šimůnek – Pohled z Vršovic na Vinohrady, 1911
 Obraz byl zakoupen pro výzdobu salonu předsedy výboru Občanské záložny, kde posléze visel.

Jaroslav Šimůnek – Pohled na Vršovice, po 1913
 Dům s věžičkou vlevo je budova novostavby Občanské záložny (1913).

/POUŽITÁ LITERATURA/

Město Vršovice, in: *Národní listy*, 30. 4. 1927, s. 3 – 4.
 Helena Gaudeková: *Sochař Karel Novák a jeho umělecký závod*, Bakalářská práce, Ústav pro dějiny umění, FF UK, Praha 2011
 Roman Prahel, Petr Šámal: *Umění jako dekorace a symbol, Výzdoba reprezentačních staveb Prahy v éře historismu, secese a moderny*, Praha 2012

Česká spořitelna, a. s.

JOBČANSKÁ ZÁLOŽNA VE VRŠOVICÍCH/

Praha 10 – Vršovice
 Vršovické náměstí 67/8

Česká spořitelna, a. s.

/OBČANSKÁ ZÁLOŽNA VE VRŠOVICÍCH/

/HISTORIE/

Mezi pobočkami České spořitelny, a. s. najdeme řadu budov, jejichž původními staviteli byli v 19. a 1. polovině 20. století spořitelny, které provozovaly spořitelní služby pro všechny občany, a záložny, resp. spořitelní družstva, poskytující finanční služby jen svým členům. Období budování jejich sídel se kryje nejen s rozvojem bankovníctví, ale i s rozmachem architektury, malířství a sochařství. Autory velkorysých staveb i výzdoby se stávali přední architekti a umělci.

Původním majitelem budovy na Vršovickém náměstí byla Občanská záložna ve Vršovicích, finanční ústav založený v roce 1888, tři roky poté co byla vesnice

Vršovice povýšena na městys. Historie Záložny je úzce spjata s prudkým rozvojem Vršovic, ke kterému došlo na počátku 20. století. Stavební boom na sousedních Vinohradech tehdy dosáhl svého vrcholu a stále trvající poptávce po nových parcelách vyšla vstříc právě Občanská záložna ve Vršovicích, která byla majitelkou významných pozemků, z jejichž prodeje a z poskytování stavebních úvěrů na novostavby v následujících letech výrazně profitovala. V roce 1902 získaly Vršovice zásluhou JUDr. Josefa Herolda, poslance v říšské radě a pozdějšího dlouholetého starosty obce, statut samostatného města, který si podržely až do roku 1922, kdy byly připojeny k Praze. Občanská záložna ve Vršovicích si svou samostatnost udržela ještě dalších třicet let, v roce 1952 se stala součástí centralizované sítě státních spořitel.

/STAVBA/

Rozmach finančního ústavu se promítl i do stavby vlastního sídla. V roce 1910 vypsal Záložna soutěž, do které bylo zasláno 43 návrhů, a přestože byly řádně uděleny všechny ceny, byl nakonec realizací pověřen mimo soutěž **Antonín Balšánek** (1865–1921). Budovu navrhl na základě půdorysného řešení Josefa Bertla, profesora na České vysoké škole technické v Praze. Volba architekta odpovídala ambicím ústavu, neboť Balšánek byl, společně s architektem Osvaldem Polívkou, autorem Obecního domu – vrcholné stavby v secesním slohu, jehož stavba tehdy právě vrcholila.

Kanceláře i hala záložny byly zprovozněny na jaře roku 1913. K provedení stavebních prací, umělecké výzdoby i zařízení interiérů preferovala Záložna i architekt české, pokud možno místní živnostníky a řemeslníky. Pouze zařízení pokladen a trezorů bylo objednáno z Paříže. Na výzdobě se podíleli především umělci, jejichž schopnosti si Balšánek ověřil na výzdobě Obecního domu.

Nová budova Záložny se tak stala významným architektonickým počinem, ale i výraznou dominantou centra Vršovic, neboť pro ni bylo vybráno prestižní místo na Komenského, dnešním Vršovickém náměstí. Byla situována v čele Palackého třídy, která nese od roku 1947 jméno Moskevská. Průčelí budovy bylo zdůrazněno i úpravou prostranství před vstupem, které je lemováno dvojicí zidek se **sloupy s osvětlením a bronzovými sochami sokolů ve vrcholu**. Jejich autorem je **Josef Jiří Hlava** (1884–1936), absolvent Uměleckoprůmyslové školy (UMPRUM) a žák J. V. Myslbeka na pražské Akademii výtvarných umění (AVU), který provozoval sochařský a štukatérský závod v Moravské ulici na Královských Vinohradech.

Štukovou výzdobu fasády v secesním stylu provedla firma sochaře **Karla Nováka** (1871–1955), který se podílel na výzdobě Obecního domu. Z jeho dílny pochází také dvojice postav s girlandami u lodžie ve 3. patře a klečící ženské figury s letopočty vzniku stavby v prvním patře bočního křídla. Žulový portál hlavního vstupu zdobí hlava **Merkura**, boha obchodu, od sochaře a medailéra **Josefa Pekárka** (1873–1930).

Jakub Obrovský – Stavba domu stupněm k blahobytu

Byl spolužákem Karla Nováka v ateliéru C. Kloučka na UMPRUM a později i ve škole J. V. Myslbeka na AVU. Do roku 1902 působil jako Novákův společník v sochařském závodu a jejich spolupráce pokračovala i poté, co byl Pekárek jmenován profesorem kreslení v Jaroměři. Fasáda je zakončena vysokým štítem, na jehož vrcholu je umístěn znak Vršovic a po jeho stranách sochy od **Ladislava Šalouna** (1870–1946). Mužská figura s knihou vpravo je alegorií **Moudrosti**, ženská postava s ovocem a květinami vlevo představuje **Blahobyt**. L. Šaloun také patřil k umělcům, kteří se podíleli na výzdobě Obecního domu, ale v jeho volbě mohla hrát významnou roli i skutečnost, že od roku 1911 žil v nedaleké Slovenské ulici na úpatí Vinohrad, kde v nově postaveném ateliéru pracoval na svém největším díle – pomníku Mistra Jana Husa pro Staroměstské náměstí.

/HALA/

Vstup do haly vede přes krátký vestibul se schodištěm, po jehož stranách jsou osazeny dvě pamětní desky věnované zakladatelům Záložny (vlevo) a JUDr. Josefu Heroldovi (vpravo), které doplňují sochařské reliéfy od **Josefa Pekárka** s alegoriemi **Obchodu** (bůh **Merkur**), **Práva** (žena se svazkem prutů se sekerou – antickým symbolem soudní moci) a **Peněžnictví** (žena sypající mince).

Franta Úprka – Přádelna

Antonín Štrunc – Přičitlivost a Vytvalost

Dvorana patří k nejkrásnějším interiérům pražských finančních ústavů. Její působivost vychází z jednoduché dispozice, v níž se Balšánek inspiroval půdorysem baziliky: střední část určená pro veřejnost je zaklenuta proskleným stropem a od bočních úředních prostor ji odděluje řada sloupů. Jednotlivé prvky umělecké výzdoby interiéru propojuje základní **idea spořitelnictví: vytrvalá a trpělivá práce vede k úspěchu a blahobytu**. Zdůrazněn je také národní charakter instituce, např. v podobě dekoru z lipových lístků. Dominantou haly je rozměrný **obraz Stavba domu stupněm k blahobytu** od **Jakuba Obrovského**, který doplňuje socha **Přádelny** od **Franty Úprky** a reliéfní sochařská výzdoba od **Antonína Štrunca**.

Jakub Obrovský (1882–1949) se narodil v Bystrci u Brna na selském statku jako nejmladší ze tří synů hospodáře. V letech 1897–1901 studoval na UMPRUM v Praze a poté ještě 4 roky na AVU. V roce 1907 odjel na studijní cestu do Itálie. Po návratu vytvořil rozměrné obrazy pro Pavilon bankovníctví na Jubilejní výstavě Obchodní a živnostenské

Antonín Štrunc, Štuková výzdoba

komory a v letech 1908–1909 zhotovil mozaiku pro jídelnu Obecního domu. Od roku 1915 se věnoval i sochařství a jeho socha **Vraždicí Odysseus** získala ocenění doma i v zahraničí (dnes v NG v Praze). Během svého života patřil Obrovský k velmi žádaným a populárním umělcům, v roce 1919 byl jmenován profesorem na AVU a v letech 1935–1937 zde zastával funkci rektora. **Námět obrazu Stavba domu stupněm k blahobytu** vzešel nepochybně od Záložny, neboť poskytování stavebních úvěrů se stalo hlavním zdrojem jejich příjmů, např. v roce 1910 takto financovala stavbu 588 čtyřpatrových domů. V kompozici rozměrného výjevu se Obrovský inspiroval slavným obrazem **Oldřich a Božena** od Františka Zeniška.